# DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 4 mars 1999 *

I mål C-258/97,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten (Österrike), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

**Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI)**

och

**Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft,**

angående tolkningen av rådets direktiv 89/665/EEG av den 21 december 1989 om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten (EGT L 395, s. 33; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 48) och rådets direktiv 92/50/EEG av den 18 juni 1992 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster (EGT L 209, s. 1; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 139),

meddelar

* Rättegångsspråk: tyska.

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden P. J. G. Kapteyn (referent) samt domarna G. Hirsch, J. L. Murray, H. Ragnemalm och R. Schintgen,

generaladvokat: A. Saggio,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören H. A. Rühl,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI), genom advokaten Rainer Kurbos, Graz,

— Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft, genom advokaterna Klaus Messiner och Ute Messiner, Klagenfurt,

— Österrikes regering, genom Wolf Okresek, Sektionschef, regeringskansliet, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske rådgivaren Hendrik van Lier och Claudia Schmidt, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 17 juni 1998 av: Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft, företrätt av advokaten Klaus Messiner och Gerhard Maderthaner, chef för rättsavdelningen, Österrikes regering, företrädd av Michael Fruhmann, regeringskansliet, och kommissionen, företrädd av Hendrik van Lier och Claudia Schmidt,

och efter att den 1 oktober 1998 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten har genom beslut av den 8 juli 1997, som inkom till domstolens kansli den 17 juli samma år, i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget ställt fem frågor om tolkningen av rådets direktiv 89/665/EEG av den 21 december 1989 om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten (EGT L 395, s. 33; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 48) och rådets direktiv 92/50/EEG av den 18 juni 1992 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster (EGT L 209, s. 1; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 139).

2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan bolaget Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI) (nedan kallat sökanden) och Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft (förvaltningsbolaget för delstatens sjukhus, nedan kallat motparten) i fråga om upphandling av tjänster rörande projektet för uppförande av ett barnsjukhus i Klagenfurt.

## Gemenskapsrätten

3 Artikel 1.1 i direktiv 89/665, i dess lydelse enligt artikel 41 i direktiv 92/50, har följande lydelse:

"1. Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att garantera att en upphandlande myndighets beslut vid upphandlingsförfaranden, som omfattas av direktiv 71/305/EEG, 77/62/EEG och 92/50/EEG, kan prövas effektivt och, i synnerhet, skyndsamt på de villkor som fastställs i följande artiklar, särskilt artikel 2.7, om det hävdas att sådana beslut har inneburit överträdelse av gemenskapsrätten för offentlig upphandling eller av nationella regler om införande av sådan."

4 Artikel 1.2 och 1.3 i direktiv 89/665 föreskriver följande:

"2. Medlemsstaterna skall förhindra diskriminering mellan företag, vilka vid upphandling gör gällande skada till följd av den åtskillnad som görs i detta direktiv mellan nationella bestämmelser om införande av gemenskapsrätten och andra nationella bestämmelser.

3. Medlemsstaterna skall se till att ett prövningsförfarande med detaljerade regler enligt medlemsstaternas bestämmande införs och att det kan åberopas av var och en, som har eller har haft intresse av att få avtal om viss offentlig upphandling av varor eller bygg- och anläggningsarbeten, och som har skadats eller riskerat att skadas av en påstådd överträdelse. Det förutses, att en medlemsstat skall kunna kräva av den person som begär prövning, att han dessförinnan meddelat den avtalsslutande myndigheten att han hävdar förekomsten av diskriminering, och att han ämnar söka prövning."

5 Artikel 2 i direktivet föreskriver följande:

"1. Medlemsstaterna skall se till att införda bestämmelser om prövning enligt artikel 1 innefattar behörighet att

a) så tidigt som möjligt vidta interimistiska åtgärder för att rätta påstådda överträdelser eller förhindra ytterligare skada för berörda intressen, inklusive åtgärder för att uppskjuta eller garantera uppskjutandet av upphandlingsförfarandet liksom att förhindra verkställighet av den upphandlande myndighetens beslut,

b) antingen åsidosätta eller garantera åsidosättande av olagliga beslut, vilket innefattar undanröjandet av diskriminerande tekniska, ekonomiska eller finansiella specifikationer i anbuds- eller kontraktshandlingarna eller i varje annat dokument som har samband med upphandlingen,

c) ge ersättning åt en person, som skadats av överträdelse.

...

7. Medlemsstaterna skall se till att införa bestämmelser, som garanterar, att granskningsorganens beslut verkligen åtlyds.

8. För de fall prövningsorganen ej utgörs av rättsliga instanser gäller, att skriftliga

beslutsmotiveringar alltid skall ges. Dessutom gäller för dessa fall, att det måste finnas en möjlighet att pröva påstådda olagliga åtgärder vidtagna av sådana organ i en rättslig instans eller en domstol som avses i fördragets artikel 177, oberoende av såväl upphandlingsmyndigheten som prövningsorganet.

Medlemmarna i ett sådant oberoende organ skall tillsättas och fråntäda på samma villkor som gäller för rättsliga instanser, tillämpade av den myndighet som utnämner och avsätter dem, samt bestämmer ämbetsperiodens längd. Åtminstone ordföranden i prövningsorganet skall ha domarkompetens. Det oberoende organet skall fatta sina beslut i ett förfarande, där båda parter hörs, och besluten skall vara lagligen bindande enligt regler bestämda av medlemsstaten."

6 Artiklarna 8, 9 och 10 i direktiv 92/50 föreskriver följande:

Artikel 8

"Kontrakt som avser tjänster som återfinns i förteckningen i bilaga 1 A skall upphandlas enligt bestämmelserna i avdelning III-VI."

Artikel 9

"Kontrakt som avser tjänster som återfinns i förteckningen i bilaga 1 B skall upphandlas enligt artiklarna 14 och 16."

Artikel 10

"Kontrakt som avser tjänster som återfinns såväl i bilaga 1 A som i bilaga 1 B skall, om värdet av de tjänster som finns förtecknade i bilaga 1 A överstiger värdet av de tjänster som finns förtecknade i bilaga 1 B, upphandlas enligt bestämmelserna i avdelning III-VI. I motsatt fall skall kontrakten tilldelas enligt artiklarna 14 och 16."

7 I enlighet med artikel 168 i akten om villkoren för Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och om anpassning av fördragen (EGT C 241, 1994, s. 21; svensk version: Handlingar beträffande Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till Europeiska unionen, band II, 1995, s. 30) skulle direktivet ha införlivats med österrikisk rätt före den 1 januari 1995.

## Österrikisk rätt

8 I delstaten Kärnten har direktiv 89/665 införlivats genom Kärntner Auftragsvergabegesetz (delstaten Kärntens lag om offentlig upphandling), som trädde i kraft den 1 januari 1994 (*LGBl.* nr 55/1994). I 59 § första stycket i avdelning VIII ("Rättsmedel") föreskrivs att upphandlingsförfarandet i den mening som avses i nämnda lag skall prövas av Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten (ett oavhängigt administrativt organ som har i uppdrag att pröva lagenligheten av delstatens förvaltningsåtgärder, nedan kallat UVK).

9 Bestämmelserna avseende detta organ har samlats i en särskild lag, Kärntner Verwaltungssenatsgesetz (*LGBl.* nr 104/1990). Denna lag reglerar särskilt nämnda organs befogenheter, sammansättning och oavhängighet.

10 Det har framgått att åtgärden för införlivande av direktiv 92/50 trädde i kraft i delstaten Kärnten först den 1 juli 1997.

## Tolkningsfrågorna

11 Sökanden inlämnade ett anbud i det upphandlingsförfarande som anordnades av motparten och med anledning av uppförandet av ett barnsjukhus i Klagenfurt. Anbudsförfarandet avsåg en rad byggnadstekniska tjänster som innefattade projektering, rådgivning och undersökning beträffande de olika medicinska anläggningarna.

12 Efter det att upphandlingsavtal slutits med bolaget CMT Medizintechnik Gesellschaft mbH i Wien, väckte sökanden, som själv hade deltagit i anbudsförfarandet, talan vid UVK och hävdade att anbudsförfarandet var olagligt på grund av åsidosättande av gemenskapsbestämmelserna om offentlig upphandling av tjänster.

13 Då UVK inte ansåg sig kunna avgöra den tvist som var anhängig vid det utan förklaringar av hur direktiven 89/665 och 92/50 skall tolkas, beslutade det att förklara målet vilande och ställa domstolen följande fem tolkningsfrågor:

"1) Skall artikel 2.8 i rådets direktiv 89/665/EEG av den 21 december 1989 om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten tolkas så, att Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten uppfyller villkoren för att kunna anses som behörigt prövningsorgan i fråga om tjänsten?

2) Skall dessa bestämmelser eller andra bestämmelser i rådets direktiv 89/665/EEG om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten, vilka ger en enskild rätt till myndighets- eller domstolsprövning som motsvarar bestämmelserna i artikel 2.8 i direktiv 89/665/EEG, tolkas så, att de är tillräckligt specificerade och konkreta för att en enskild, vid medlemsstatens underlåtenhet att införliva direktivet i fråga, med framgång kan göra gällande sin rätt under ett förfarande?

3) Skall bestämmelserna i artikel 41 i direktiv 92/50/EEG jämförda med bestämmelserna i direktiv 89/665/EEG, vilka ger enskilda rätt till ett prövningsförfarande, tolkas så, att en nationell domstol med sådan behörighet som Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten vid genomförandet av ett prövningsförfarande med stöd av bestämmelserna i nationell rätt, såsom bestämmelserna i § 59 och följande paragrafer i Kärntner Auftragsvergabegesetz (delstaten Kärntens lag om offentlig upphandling) och de förordningar som har antagits med stöd av denna lag, kan avstå från att tillämpa bestämmelserna i nationell rätt när dessa bestämmelser utgör hinder för genomföran det av ett prövningsförfarande enligt Kärntner Auftragsvergabegesetz vad beträffar offentlig upphandling av tjänster och följaktligen ändå genomföra ett prövningsförfarande enligt avdelning VIII i Kärntner Auftragsvergabegesetz?

4) Skall de tjänster som nämns i redogörelsen för de faktiska omständigheterna, med beaktande av artikel 10 i direktiv 92/50/EEG, anses som tjänster i den mening som avses i bilaga 1 A i direktiv 92/50/EEG kategori 12 (Arkitekttjänster, tekniska konsulttjänster och integrerade tekniska tjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur, besläktade vetenskapliga och tekniska konsulttjänster, teknisk provning och analys)?

5) Skall bestämmelserna i direktiv 92/50/EEG tolkas så, att de uppfyller de villkor för att ett gemenskapsdirektiv skall ha direkt effekt som ställdes upp i punkt 12 i domen av den 14 december 1974 i mål 41/74, van Duyn, vilket

innebär att tjänsterna i bilaga 1 A till direktivet skall upphandlas enligt det däri nämnda förfarandet, respektive kan de relevanta bestämmelserna i direktivet avseende de tjänster som uppräknas i bilaga 1 A uppfylla de villkor som ställs upp i den ovannämnda domen?"

*Den första frågan*

14 Den hänskjutande domstolen vill genom sin första fråga i huvudsak få klarhet i om sådana bestämmelser som de som reglerar dess sammansättning och dess verksamhet uppfyller villkoren i artikel 2.8 i direktiv 89/665.

15 Det skall erinras om att den sistnämnda bestämmelsen avser organ som skall pröva beslut av lägre instanser som är behöriga vid offentlig upphandling som faller inom sagda direktivs tillämpningsområde.

16 Enligt artikel 2.8 första stycket i direktiv 89/665 kan medlemsstaterna välja mellan två lösningar för att organisera granskningen av offentlig upphandling.

17 Den första lösningen är att ge rättsliga instanser behörighet till prövning. Enligt den andra lösningen tillkommer denna behörighet till en början organ som inte är sådana instanser. I detta fall skall beslut fattade av dessa instanser antingen kunna överklagas till en rättslig instans eller till en annan instans som då skall uppfylla de särskilda krav som ställs upp i artikel 2.8 andra stycket i direktiv 89/665 för att säkerställa lämpliga rättsmedel (dom av den 4 februari 1999 i mål C-103/97, Köllensperger, REG 1999, s. I-551, punkt 29).

18 Såsom generaladvokaten anförde i punkt 12—14 i sitt förslag till avgörande, har ett sådant organ som UVK samtliga de kännetecken som krävs för att det skall anses vara en domstol i den mening som avses i artikel 177 i fördraget.

19 Av detta följer att om prövningsorganet är en domstol — som i ett sådant fall som i målet vid den nationella domstolen — är de särskilda krav som föreskrivs i artikel 2.8 andra stycket i direktiv 89/665 inte tillämpliga.

20 Med beaktande av föregående överväganden skall den hänskjutande domstolens fråga besvaras så, att villkoren i artikel 2.8 i direktiv 89/665 inte är tillämpliga på organ vilkas sammansättning och verksamhet omfattas av sådana regler som de som kännetecknar denna domstol.

*Den andra och den tredje frågan*

21 Den hänskjutande domstolen vill genom sin andra och sin tredje fråga, som skall behandlas tillsammans, i huvudsak få klarhet i om artikel 2.8 eller andra bestämmelser i direktiv 89/665 skall tolkas så, att om direktiv 92/50 inte har införlivats inom den föreskrivna fristen, är de prövningsorgan i medlemsstaterna som är behöriga i fråga om offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten och som har inrättats med stöd av nämnda artikel 2.8 även behöriga att pröva förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster.

22 Det skall härvid till att börja med erinras om att domstolen i dom av den 17 september 1997 i mål C-54/96, Dorsch Consult (REG 1997, s. I-4961), punkt 40, och av den 24 september 1998 i mål C-76/97, Tögel (REG 1998, s. I-5357), punkt 22, kon-

staterade att det är i medlemsstaternas rättsordningar som den domstol skall anges som är behörig att avgöra tvister som gäller enskildas rättigheter som följer av gemenskapsrätten, med förbehåll för att medlemsstaterna bär ansvaret för att i varje enskilt fall tillförsäkra ett effektivt skydd av dessa rättigheter. Med undantag av detta är det inte domstolen som skall ingripa i lösningen av behörighetsproblem som — inom den nationella domstolsorganisationen — kan följa på grund av hur vissa rättsliga situationer som grundas på gemenskapsrätten betecknas.

23 Domstolen konstaterade därefter i punkterna 41 respektive 23 i samma domar att artikel 41 i direktiv 92/50 visserligen innebär att medlemsstaterna är skyldiga att vidta nödvändiga åtgärder för att garantera effektiva rättsmedel i fråga om offentlig upphandling av tjänster, men att där inte anges vare sig vilka nationella organ som skall vara behöriga eller att det skall vara fråga om samma organ som medlemsstaterna har utpekat i fråga om offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten.

24 Det står emellertid klart att direktiv 92/50 inte hade införlivats i delstaten Kärnten vid den tidpunkt då sökanden väckte talan vid UVK. Den lag varigenom införlivandet skedde trädde nämligen i kraft först den 1 juli 1997.

25 Med avseende på sådana fall påpekade domstolen i punkterna 43 respektive 25 i domarna i de ovannämnda målen Dorsch Consult och Tögel att medlemsstaternas skyldighet enligt ett direktiv, att uppnå det resultat som föreskrivs i direktivet samt deras skyldighet enligt artikel 5 i EG-fördraget, att vidta alla allmänna eller särskilda åtgärder som är ägnade att säkerställa att denna skyldighet verkställs, åvilar samtliga myndigheter i medlemsstaterna, inklusive rättskipande myndigheter inom ramen för deras behörighet. Av detta drog domstolen slutsatsen att den nationella domstol som skall göra en tolkning med tillämpning av nationell rätt, oberoende av om det rör sig om bestämmelser från tiden före eller efter direktivet, är skyldig att, i så stor utsträckning som möjligt, göra denna tolkning mot bakgrund av innehållet i och ändamålet med direktivet, för att uppnå det resultat som eftersträvas med det och för att således följa artikel 189 tredje stycket i fördraget (se dom av den 13 november 1990 i mål C-106/89, Marleasing, REG 1990, s. I-4135, punkt 8, svensk specialutgåva, volym 10, dom av den 16 december 1993 i mål C-334/92, Wagner Miret, REG

1993, s. I-6911, punkt 20, svensk specialutgåva, volym 14, och dom av den 14 juli 1994 i mål C-91/92, Faccini Dori, REG 1994, s. I-3325, punkt 26, svensk specialutgåva, volym 16).

26 Dessutom konstaterade domstolen i punkterna 44 respektive 26 i domarna i de ovannämnda målen Dorsch Consult och Tögel att frågan om att utse ett behörigt organ för att pröva talan i fråga om offentlig upphandling av tjänster är relevant även när direktiv 92/50 inte har införlivats. För det fall att en medlemsstat har underlåtit att vidta nödvändiga åtgärder för verkställighet eller har vidtagit åtgärder som inte överensstämmer med ett direktiv, har domstolen nämligen under vissa förutsättningar tillerkänt enskilda rätt att åberopa ett direktiv gentemot den medlemsstat som har gjort sig skyldig till fördragsbrottet. Denna minimigaranti innebär inte att en medlemsstat kan underlåta att i rätt tid vidta lämpliga åtgärder avseende varje direktiv (se bland annat dom av den 2 maj 1996 i mål C-253/95, kommissionen mot Tyskland, REG 1996, s. I-2423, punkt 13), men den kan ge enskilda möjlighet att gentemot en medlemsstat åberopa de materiella bestämmelserna i direktiv 92/50.

27 Slutligen påpekade domstolen i punkterna 45 respektive 27 i samma domar att, om nationella bestämmelser inte kan tolkas på ett sätt som överensstämmer med direktiv 92/50, de berörda i enlighet med lämpliga förfaranden enligt nationell rätt kan begära ersättning för de skador som har orsakats av att direktivet inte har införlivats inom den föreskrivna fristen (se bland annat dom av den 8 oktober 1996 i de förenade målen C-178/94, C-179/94 och C-188/94—C-190/94, Dillenkofer m. fl., REG 1996, s. I-4845).

28 Den andra och den tredje frågan skall följaktligen besvaras så, att varken artikel 2.8 eller andra bestämmelser i direktiv 89/665 skall tolkas så, att om direktiv 92/50 inte har införlivats inom den föreskrivna fristen är de prövningsorgan i medlemsstaterna som är behöriga i fråga om offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten, och som har inrättats med stöd av artikel 2.8 i direktiv 89/665, även behöriga att pröva förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster. Kraven på en sådan tolkning av nationell rätt som är förenlig med direktiv 92/50 och på ett effektivt skydd av enskildas rättigheter ålägger emellertid den nationella domstolen att

kontrollera om de relevanta nationella bestämmelserna gör det möjligt att ge enskilda tillgång till rättsmedel i fråga om offentlig upphandling av tjänster. Under sådana omständigheter som i målet vid den nationella domstolen skall denna domstol särskilt kontrollera om rättsmedel kan tillgripas vid samma organ som de som har föreskrivits i fråga om offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten.

*Den fjärde frågan*

29 Den nationella domstolen vill genom den fjärde frågan få klarhet i om sådana tjänster som var föremål för sökandens anbud omfattas av kategori 12 i bilaga 1 A till direktiv 92/50.

30 Kategori 12 i bilaga 1 A till direktiv 92/50 omfattar arkitekttjänster, tekniska konsulttjänster och integrerade tekniska tjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur, besläktade vetenskapliga och tekniska konsulttjänster, teknisk provning och analys.

31 Av de skäl som generaladvokaten har angett i punkt 25 i sitt förslag till avgörande är det uppenbart att sådana tjänster som de som var föremål för motpartens anbudsinfordran omfattas av kategori 12 i bilaga 1 A till direktiv 92/50.

32 Den fjärde frågan skall således besvaras så, att sådana tjänster som var föremål för motpartens anbudsinfordran och som rörde arbeten i samband med utarbetande och verkställande av projekt för uppförande av en barnklinik vid ett sjukhus och mot-

svarande medicinska anläggningar omfattas av kategori 12 i bilaga 1 A till direktiv 92/50.

*Den femte frågan*

33 Den hänskjutande domstolen vill genom sin femte fråga i huvudsak få klarhet i om enskilda kan åberopa bestämmelserna i direktiv 92/50 vid nationella domstolar.

34 Såsom domstolen påpekade i punkt 42 i domen i det ovannämnda målet Tögel har enskilda enligt fast rättspraxis (dom av den 20 september 1988 i mål 31/87, Beentjes, REG 1988, s. 4635, punkt 40), när bestämmelserna i ett direktiv med hänsyn till sitt innehåll förefaller vara ovillkorliga och tillräckligt precisa, rätt att åberopa dessa gentemot staten, om staten inte har införlivat direktivet med nationell rätt inom föreskriven tid eller har införlivat det på ett felaktigt sätt.

35 Det skall således undersökas om bestämmelserna i fråga i direktiv 92/50, med hänsyn till sitt innehåll, förefaller vara ovillkorliga och tillräckligt precisa, för att kunna åberopas av en enskild gentemot staten.

36 Det skall härvid till att börja med påpekas, såsom slogs fast i punkt 44 i domen i det ovannämnda målet Tögel, att bestämmelserna i avdelning I, som avser direktivets materiella tillämpningsområde och den personkrets som direktivet är tillämpligt på, och i avdelning II, som behandlar vilka förfaranden som är tillämpliga på kontrakt som avser tjänster i bilagorna 1 A och 1 B, är ovillkorliga och tillräckligt precisa för att kunna åberopas vid nationell domstol.

37 I punkt 45 i domen i det ovannämnda målet Tögel slogs även fast att enligt artiklarna 8—10, som ingår i avdelning II, har de upphandlande myndigheterna en ovillkorlig och precis skyldighet att tilldela offentliga kontrakt på tjänster enligt nationella förfaranden som, vad avser tjänster som helt och hållet eller huvudsakligen omfattas av bilaga 1 A, överensstämmer med bestämmelserna i avdelningarna III—VI eller, vad avser tjänster som helt och hållet eller huvudsakligen omfattas av bilaga 1 B, överensstämmer med bestämmelserna i artiklarna 14 och 16. Medan artikel 14 ingår i avdelning IV, återfinns artikel 16 i avdelning V.

38 Slutligen slog domstolen fast i punkt 46 i domen i målet Tögel att de detaljerade bestämmelserna i avdelningarna III—VI i direktiv 92/50, som rör valet av upphandlingsförfarande, reglerna för formgivningstävlingar, de gemensamma bestämmelserna på det tekniska området och på området för publicering samt reglerna för deltagande, urval och tilldelning, med förbehåll för undantag och nyanser som framgår av bestämmelsernas lydelse, är ovillkorliga och tillräckligt klara och precisa för att de som tillhandahåller tjänsterna skall kunna åberopa dem vid nationella domstolar.

39 Den femte frågan skall således besvaras så, att enskilda direkt kan åberopa bestämmelserna i avdelningarna I och II i direktiv 92/50 vid nationella domstolar. Enskilda kan likaledes åberopa bestämmelserna i avdelningarna III—VI vid nationella domstolar, förutsatt att det framgår av en individuell undersökning av deras lydelse att de är ovillkorliga och tillräckligt klara och precisa.

## Rättegångskostnader

40 De kostnader som har förorsakats den österrikiska regeringen och kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 8 juli 1997 har ställts av Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten — följande dom:

1) **Villkoren i artikel 2.8 i rådets direktiv 89/665/EEG av den 21 december 1989 om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten är inte tillämpliga på organ vilkas sammansättning och verksamhet omfattas av sådana regler som de som kännetecknar denna domstol.**

2) **Varken artikel 2.8 eller andra bestämmelser i rådets direktiv 89/665/EEG skall tolkas så, att de prövningsorgan i medlemsstaterna som är behöriga i fråga om offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten, och som har inrättats med stöd av artikel 2.8 i direktiv 89/665, även är behöriga att pröva förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster, om rådets direktiv 92/50/EEG av den 18 juni 1992 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster inte har införlivats inom den föreskrivna fristen. Kraven på en sådan tolkning av nationell rätt som är förenlig med direktiv 92/50 och på ett effektivt skydd av enskildas rättigheter ålägger emellertid den nationella domstolen att kontrollera om de relevanta nationella bestämmelserna gör det möjligt att ge enskilda tillgång till rättsmedel i fråga om offentlig upphandling av tjänster. Under sådana omständigheter som i målet vid den nationella domstolen skall denna domstol särskilt kontrollera**

om rättsmedel kan tillgripas vid samma organ som de som har föreskrivits i fråga om offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten.

3) Sådana tjänster som var föremål för motpartens anbudsinfordran och som rörde arbeten i samband med utarbetande och verkställande av projekt för uppförande av en barnklinik vid ett sjukhus och motsvarande medicinska anläggningar omfattas av kategori 12 i bilaga 1 A till direktiv 92/50.

4) Enskilda kan direkt åberopa bestämmelserna i avdelningarna I och II i direktiv 92/50 vid nationella domstolar. Enskilda kan likaledes åberopa bestämmelserna i avdelningarna III—VI vid nationella domstolar, förutsatt att det framgår av en individuell undersökning av deras lydelse att de är ovillkorliga och tillräckligt klara och precisa.

Kapteyn Hirsch Murray

Ragnemalm Schintgen

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 4 mars 1999.

R. Grass

Justitiesekreterare

P. J. G. Kapteyn

Ordförande på sjätte avdelningen